

Bron van bescherming

Onderzoek naar de rol van de provincie bij de bescherming van drinkwaterbronnen

Deze 5-minutenversie bevat de essentie van de uitkomsten van het onderzoek naar de bescherming van drinkwaterbronnen.

Aanleiding

In Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden grondwater, oppervlaktewater en oevergrondwater gebruikt voor de productie van drinkwater. Het RIVM stelt dat het Nederlandse drinkwater zo schoon is dat het zonder zorgen gedronken kan worden. Het gaat hier om gezuiverd water uit de drinkwaterbronnen. Ondanks eerdere verbeteringen zijn er diverse soorten verontreinigingen en activiteiten in de ondergrond die een bedreiging vormen voor de kwaliteit van (oever)grondwater en oppervlaktewater.

Vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de wijze waarop de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bijdragen aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Daarnaast zijn de voornaamste aandachtspunten die betrokkenen signaleren in de uitvoering van het beleid weergegeven.

Centrale onderzoeksvraag

Hoe dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de bescherming van drinkwaterbronnen en welke aandachtspunten signaleren betrokkenen in de uitvoering van het beleid?

Conclusies

1. In meerdere Noord-Hollandse drinkwaterwinningen staat de kwaliteit van het gewonnen water onder druk. Zo blijkt uit de gebiedsdossiers (2013/2014) dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen een probleem is, de kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze winningen niet aan de normen. Bij één grondwaterwinning is de ruwwaterkwaliteit beoordeeld als een risico. Bij de oppervlaktewaterwinning Andijk worden voor 37 opkomende stoffen de signaleringswaarden overschreden. Een verkenning van het RIVM uit 2015 naar de vraag en het aanbod van drinkwater geeft aan dat er in 2040 mogelijk sprake is van een drinkwatertekort bij alle drie de drinkwaterbedrijven in Noord-Holland. Drinkwaterbedrijven doen onderzoek naar de mogelijkheid voor nieuwe winningen, de uitbreiding van bestaande locaties en de opslag van water in de ondergrond. De provincie participeert in deze onderzoeken.

2. De provincie kan meer doen om het drinkwaterbelang, specifiek de bescherming van de drinkwaterbronnen, te behartigen. De doelen en maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen zijn in het beleid opgenomen, maar de uitvoering schiet op onderdelen te kort. Zo zijn bijvoorbeeld de regels die gelden in beschermingsgebieden niet voldoende bekend, zijn gebieden niet altijd (goed) verankerd in bestemmingsplannen en worden het toezicht en de handhaving niet altijd goed uitgevoerd. De rol die de provincie vervult is in veel gevallen passief. Zo zijn de gebiedsdossiers bijvoorbeeld verouderd, wordt de voortgang van de maatregelen niet goed bewaakt en is het beschermingsniveau van de winning in Loosdrecht niet tijdig aangepast nadat deze in 2002 is overgegaan van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland.

De ontheffingsmogelijkheden in beschermingsgebieden die met de Omgevingsverordening (november 2020) zijn ontstaan worden door betrokkenen gezien als een zorgpunt.

3. Partijen zijn over het algemeen te spreken over de samenwerking met de provincie. Hoewel het overleg frequenter kan, weten de partijen elkaar indien nodig te vinden. Betrokken partijen geven bijvoorbeeld aan dat de medewerking vanuit de provincie bij het aanwijzen van nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is. Ook staan betrokken partijen positief tegenover de gebiedsgerichte aanpak van historische verontreiniging in het Gooi.

4. Voor het bereiken van haar doelen (voldoende en schoon drinkwater tegen een redelijke prijs) is de provincie sterk afhankelijk van andere partijen. Dit geldt met name voor de oppervlaktewaterwinning in Andijk vanwege de ligging aan het IJsselmeer, maar ook voor de grondwaterwinningen in het Gooi.

Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot de volgende aanbevelingen aan GS:

Regelgeving

1. Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.
2. Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingsen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.
3. Pas de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. Communiceer hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.
4. Overweeg om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. Deel de overweging met PS.
5. Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.

Rol en organisatie

6. Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.
7. Ga na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.
8. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.

Gebiedsaanpak

9. Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ga daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen.
10. Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.
11. Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.

VTH

12. Ga met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.
13. Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen.

Beleid

14. Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een 'redelijke' en 'goede' drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport *Bron van bescherming* en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.